

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2023.3.37>

О. Ю. Дрозд

доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
професор кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ,
ORCID ID: 0000-0002-4514-6594

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ СЕРВІСНОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ

Сервісна функція в контексті професійної діяльності вказує на ряд дій або послуг, які фахівець надає своїм клієнтам або користувачам з метою задоволення їхніх потреб чи вирішення конкретних проблем. Ця функція може бути основною частиною професійної діяльності та є способом взаємодії між фахівцем і клієнтом. Метою цієї статті є визначення поняття та ознак сервісної функції державної митної політики. Розглянуто наукові підходи до поняття «сервісність», а також публічно-сервісна діяльність. Встановлено, що вчені виокремлюють в публічно-сервісній діяльності таку ознаку як людиноцентризм, тобто орієнтація органів державної влади у своїй діяльності на потреби людини і громадянина, а також, що така діяльність здійснюється шляхом надання публічних послуг. Доведено, що не всі науковці ототожнюють сервісну функцію державних органів або органів публічної влади із їх діяльністю щодо надання послуг. Водночас, ми підтримуємо думку про те, що функції держави як основні напрями її діяльності не слід зводити до самої діяльності, оскільки на практиці держава іноді ухиляється або спотворює ці напрями, не слід їх ототожнювати і з цілями та завданнями, що стоять перед державою. Встановлено, що під сервісною функцією ми розуміємо обов'язок держави в особі її уповноважених органів створити умови для задоволення потреб її громадян у публічній сфері. Обґрунтовано, що сервісній функції державної митної політики притаманні як загальні ознаки так і певні особливості. Доведено, що Запровадження в Україні інституту уповноважених економічних операторів (АЕО) покликано забезпечити підвищення якості саме сервісної функції органів митного контролю. Зроблено висновок, що для оптимізації зусиль щодо підвищення безпеки міжнародного ланцюга постачання товарів необхідний цілісний підхід при постійному вдосконаленні заходів щодо полегшення торгівлі. Тому митним службам слід прагнути укладати угоди про співробітництво з іншими державними відомствами.

Ключові слова: сервісна функція, публічно-сервісна діяльність, митна політика, АЕО, міжнародна торгівля.

Актуальність дослідження. Держава існує для того, щоб виконувати певні функції – надавати своєму населенню соціальну (фінансову) допомогу, забезпечувати благоустрій тощо. Держава гарантує добробут своїх громадян, і це досягається шляхом реалізації різних видів діяльності. Сервісно-орієнтований підхід є в цьому питанні прогресуючою тенденцією, за якої увага зосереджена на якості та ефективності надання різноманітних послуг. Ціль імплементації такої діяльності є однозначною – потреби громадян повинні бути

задоволені. При цьому парадигма сервіс-орієнтованого способу мислення – це саме те, що дозволяє розробити таку сервіс-орієнтовану систему дієвою.

Тож під сервісною функцією ми розуміємо обов'язок держави в особі її уповноважених органів створити умови для задоволення потреб її громадян у публічній сфері. Якщо говорити про сервісну функцію державної митної політики то їй притаманні як загальні ознаки так і певні особливості.

Метою цієї статті є визначення поняття та ознак сервісної функції державної митної політики.

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на нову «обслуговуючу» функцію органів держави, основним замовником державних послуг, в тому числі і митних є громадяни України, які за рахунок сплати податків утримують ці органи, а тому повинні отримати якісні послуги, які держава їм гарантує та забезпечує шляхом створення відповідних умов та системи контролю та нагляду за їх наданням.

Сервісна функція в контексті професійної діяльності вказує на ряд дій або послуг, які фахівець надає своїм клієнтам або користувачам з метою задоволення їхніх потреб чи вирішення конкретних проблем. Ця функція може бути основною частиною професійної діяльності та є способом взаємодії між фахівцем і клієнтом.

Аналіз довідкової літератури щодо визначення ознаки «сервісність» дає змогу визначити наступне, що поняття «сервіс» – походить від англійського *service* – служба, заняття, робота, державна служба, обслуговування, надання послуг, та тлумачиться як обслуговування населення, забезпечення його побутових потреб [1]. Якщо звертатися до юридичної літератури, то сервісну функцію в основному розглядають через діяльність, а саме через надання послуг [2]. Наприклад, академік В. Б. Авер'янов зазначив, що публічно-сервісна діяльність – це діяльність відповідних державних і недержавних органів щодо забезпечення в ході їхніх взаємостосунків з населенням, конкретними фізичними та юридичними особами умов, за яких останні здатні ефективно реалізувати й захищати свої права, свободи та законні інтереси [3, с. 269; 4, с. 91]. Інший автор, професор О. В. Джафарова, досліджуючи публічно-сервісну функцію поліції, вказує на доцільність розглядати публічно-сервісну діяльність Національної поліції в широкому та вузькому розуміннях [5, с. 57]. У широкому розумінні як нормативно визначену діяльність спеціально створеної державної інституції, яка спрямована на виконання завдань та функцій держави щодо забезпечення прав і свобод людини, а також захист інтересів суспільства й держави, підтримання публічного порядку та безпеки, протидії злочинності; у вузькому – діяльність, спрямована на

надання публічних послуг у сфері публічної безпеки і порядку, що здійснюється за заявою фізичних і юридичних осіб та спрямована на набуття, зміну чи припинення прав або обов'язків у відповідній сфері публічних відносин [5, с. 55; 6]. В. Петювка також вважає, що: «Публічно-сервісна діяльність є категорією адміністративної послуги, яка системно відображає основи реалізації концепції людиноцентризму в діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування та відображає публічно-сервісний характер діяльності суб'єкта владних повноважень» [7, с. 99-104]. Таким чином, вище зазначені автори виокремлюють в публічно-сервісній діяльності таку ознаку як людиноцентризм, тобто орієнтація органів державної влади у своїй діяльності на потреби людини і громадянина, а також, що така діяльність здійснюється шляхом надання публічних послуг.

При цьому В. Б. Авер'янов зазначає, що публічно-сервісний напрямок функціонування органів виконавчої влади утворювався за рахунок діяльності, пов'язаної з: 1) розглядом і вирішенням різних індивідуальних звернень приватних (фізичних і юридичних) осіб із приводу реалізації їхніх суб'єктивних прав і охоронюваних законом інтересів; 2) наданням конкретним приватним особам адміністративних (управлінських) послуг у вигляді дозвольно-ліцензійних, реєстраційних та інших подібних дій; 3) прийняттям індивідуальних зобов'язуючих рішень щодо приватних осіб із питань виконання ними різного роду обов'язків, передбачених законом, а також розв'язанням так званих «публічних» справ (наприклад, із питань відселення людей під час будівництва шляхів, мостів, енергетичних мереж, відведення земель для загальнодержавних потреб і т. ін.); 4) здійсненням позасудового розгляду адміністративно-правових спорів у порядку адміністративного розгляду скарг приватних осіб; 5) вжиттям щодо громадян заходів адміністративного примусу, перш за все заходів адміністративної відповідальності [8, с. 243-244].

Однак не всі науковці ототожнюють сервісну функцію державних органів або органів публічної влади із їх діяльністю

щодо надання послуг. Так, фахівці із теорії права, досліджуючи функції держави відмічають, що під ними розуміють основні напрями її впливу на суспільні відносини, зумовлені природою, сутністю і соціальним призначенням держави [9]. Акцентуючи при цьому, що функції держави як основні напрями її діяльності не слід зводити до самої діяльності, оскільки на практиці держава іноді ухиляється або спотворює ці напрями, не слід їх ототожнювати і з цілями та завданнями, що стоять перед державою. Якщо мета вказує на те, до чого прагне держава, а завдання – на засоби і способи її досягнення в певних умовах, то функція відображає скоординовані напрями діяльності державного механізму [10, с. 406]. Ми погоджуємося із зазначеною позицією, тим більше, що в словниках, «функцію» тлумачать через «роботу кого-, чого-небудь, обов'язок, коло діяльності когось, чогось [11]» або через «призначення, роль чого-небудь» [11].

Тому під сервісною функцією ми розуміємо обов'язок держави, в особі її уповноважених органів, створити умови для задоволення потреб її громадян у публічній сфері.

Якщо говорити про сервісну функцію державної митної політики то їй притаманні як загальні ознаки так і має певні особливості. Адже, як визначено в Митному кодексі України, державна митна політика – це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки [12].

Основними напрямками державної митної політики є: забезпечення неухильного додержання прав і законних інтересів господарюючих суб'єктів та громадян, захисту інтересів держави; модернізація митних органів України; забезпечення прозорості в діяльності органів митної служби, прийнятті управлінських рішень, інформованості населення України з питань митного регулювання, зміцнення на цій основі його довіри до посадових осіб митних органів; недопущення

неконтрольованого ввезення в Україну екологічно небезпечних технологій, речовин і матеріалів, протидія митним правопорушенням [13]. Для реалізації зазначених напрямів, Державна митна служба України наділена повноваженнями, серед яких є такі, що виконують сервісну функцію. Так, наприклад, відповідно Положення про Державну митну службу України, яке затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227, зазначена служба: «забезпечує розвиток, здійснює впровадження та технічне супроводження інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем і технологій, автоматизацію процедур, зокрема контролю за повнотою та правильністю виконання митних формальностей; організовує та здійснює впровадження електронних сервісів для суб'єктів господарювання; забезпечує функціонування єдиного державного інформаційного веб-порталу “Єдине вікно для міжнародної торгівлі”» [14, с. 3].

Крім зазначеного, виконання органами митного контролю сервісної функції передбачає, насамперед, скорочення митних процедур при переміщенні осіб, товарів та транспортних засобів через митний кордон України. З цією метою застосовується система управління ризиками із визначеними їхніми профілями. Запровадження в Україні інституту уповноважених економічних операторів (АЕО) покликано забезпечити підвищення якості саме сервісної функції органів митного контролю [15, с. 3]. Дійсно запровадження в Україні зазначеного інституту сприяє наближенню митного законодавства України до європейських стандартів, що не тільки спрощує та полегшує міжнародну торгівлю, але й забезпечує участь українських АЕО у формуванні безпечних ланцюгів постачання товарів та підвищує їх конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках [16].

АЕО – це особливий статус, який засвідчує високий ступінь довіри до суб'єкта господарювання та надає йому суттєві спрощення при здійсненні митних формальностей. Статус АЕО може надати підприємству такі вигоди як: 1) спрощене декларування; 2) економія часу і коштів

за рахунок: а) більш швидкого процесу переміщення товарів через митний кордон (наприклад, першочергове проходження митних формальностей, використання спеціальних смуг тощо); в) не заїзду на термінал; 3) зниження ризиків у системі митного оформлення (наприклад, щодо контролю класифікації товарів, митної вартості тощо); 4) право самостійно накладати пломби на транспортні засоби [16].

Крім того, приєднання України до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур [17] та Рамкових стандартів із забезпечення безпеки та спрощення процедур міжнародної торгівлі [15], вимагає при формуванні державної митної політики України враховувати їхні положення у контексті покращення сервісної функції митної сфери.

Адже, завдяки своїм унікальним повноваженням та досвіду, митні служби можуть і повинні відіграти найважливішу роль у підвищенні безпеки та полегшенні світової торгівлі. Однак для оптимізації зусиль щодо підвищення безпеки міжнародного ланцюга постачання товарів необхідний цілісний підхід при постійному вдосконаленні заходів щодо полегшення торгівлі. Тому митним службам слід прагнути укласти угоди про співробітництво з іншими державними відомствами [18]. Задля цього, Митна служба України встановлює та підтримує офіційні відносини консультативного характеру з учасниками зовнішньої торгівлі з метою розвитку співробітництва та сприяння їхній участі у впровадженні найбільш ефективних методів роботи, що узгоджуються з національним законодавством та міжнародними договорами [17].

Висновки. Таким чином, у контексті державної митної політики, сервісна функція відноситься щодо надання різноманітних послуг і підтримки, яка пов'язана з митними процедурами та регулювання їх надання. Основна мета цієї функції полягає в забезпеченні ефективного та безпечного переміщення товарів через митницю та сприянні вирішенню митних питань.

Деякі аспекти сервісної функції в митній справі включають: 1) проведення консультацій та інформаційна підтримка щодо митних обов'язків, правил та процедур

для імпорту та експорту товарів; 2) допомога у складанні документів, наприклад, надання допомоги у правильному оформленні митних декларацій, інших документів та забезпеченні їх відповідності вимогам; 3) допомога в проходженні митних процедур та оформленні дозволів для товарів, що перетинають кордон; 4) допомога у вирішенні можливих проблем або конфліктів, що виникають під час митного оформлення. Це перелік не є вичерпним.

Як підсумок можна зазначити, що сервісні функції спрощують митні процеси для компаній та підприємств, які займаються міжнародною торгівлею, та допомагають їм виконувати вимоги митного законодавства ефективно та у відповідності до встановлених стандартів.

Список використаної літератури:

1. Сервіс. *Словник Української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980)* : [сайт]. URL: <http://sum.in.ua/s/servis>
2. Куйбіда В. С., Білинська М. М., Петроє О. М. Публічне управління: термінологічний словник : навч. посіб. Київ : НАДУ, 2018. 224 с.
3. Авер'янов В. Б. Вибрані наукові праці /за заг. ред. Ю. С. Шемшученка, О. Ф. Андрійко. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2011. 448 с.
4. Троян В. А. Поняття та види публічно-сервісної діяльності національної поліції України. *Право і безпека*. 2016. № 4 (63). С. 90–94. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a072e80e-bd61-4a04-9dbb-7cfc23f0e3e5/content> С.91
5. Джафарова О. В. Щодо розуміння категорії «публічно-сервісна діяльність» Національної поліції. *Безпека дорожнього руху: правові та організаційні аспекти* : матеріали XI Міжнар. наук.- практик. конф. (Кривий Ріг, 22 листоп. 2016 р.) / Донец. юрид. ін-т МВС України. Кривий Ріг, 2016. С. 55–58.
6. Миронюк С. Поняття, принципи та види сервісних послуг Національної поліції. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 3. С. 95–101. URL: <https://er.dduvs.in.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/5421/6.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
7. Петьовка В. Окремі проблеми визначення поняття «адміністративна послуга» та

- способи їх вирішення. *Публічне право*. 2013. № 2. С. 99–104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2013_2_14.
8. Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право / [В. Б. Авер'янов, В. А. Дерезь, А. М. Школик та ін.] ; за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ : Юстініан, 2007. 288 с.
9. Дубинський І. Ю. Класифікаційні особливості функцій держави. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія : Юридичні науки. 2019. Т. 30 (69), № 4. С. 7–11. URL: https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/4_2019/4.pdf
10. Буцан М. Функції держави: поняття, класифікації, наукові трактування. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 4. С. 406–410. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/938349.pdf>
11. Функція. *Словник Української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980)* : [сайт]. URL: <http://sum.in.ua/s/funkcija>
12. Митний кодекс України : затв. Законом України від 13 берез. 2012 р. № 4495-VI. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
13. Стаття 2. Митна політика. Коментар. *Меґо-інфо* : [сайт]. URL: <http://mego.info/>
14. Положення про Державну митну службу : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 6 берез. 2019 р. № 227. *Державна митна служба України* : [сайт]. URL: <https://customs.gov.ua/polozhennia>
15. Миколаєць А. П. Особливості механізму організації та проведення митного контролю в системі фінансового контролю України. *Державне управління : удосконалення та розвиток* : [сайт]. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/11_2015/14.pdf
16. Авторизовані економічні оператори. *Міністерство фінансів України* : [сайт]. URL: https://mof.gov.ua/uk/authorized_economic_operators-470
17. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур : підписана 18 трав. 1973 р ; в ред. на 26 черв. 1999 р. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643#Text
18. Рамкові стандарти безпеки і полегшення світової торгівлі : багатостороння угода підписана 01 черв. 2005 р. *ІПС ЛІГА:ЗАКОН* : [сайт]. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU05120>

Drozd O. Yu. Concept and features of the service function of the state customs policy

The service function in the context of professional activity indicates a number of actions or services that a specialist provides to his clients or users in order to satisfy their needs or solve specific problems. This function can be the main part of the professional activity and is a way of interaction between the specialist and the client. The purpose of this article is to define the concept and features of the service function of the State customs policy. Scientific approaches to the concept of "serviceability", as well as public service activity, have been considered. It has been established that scientists highlight in public service activity such feature as human centrism, that is, orientation of public authorities in their activities towards the needs of the individual and the citizen, as well as that such activities are carried out by providing public services. It has been proven that not all scientists identify the service function of the State bodies or public authorities with their activity in providing services. At the same time, we support the opinion that the functions of the State as the main directions of its activity should not be reduced to the activity itself, since in practice the State sometimes evades or distorts these directions, they should not be identified with the goals and tasks facing the State. It has been established that by service function we mean the obligation of the State to create conditions through its authorized bodies for meeting the needs of its citizens in the public sphere. It has been substantiated that the service function of the State customs policy has both general and specific features. It has been proven that the introduction of the Institute of Authorized Economic Operators (AEO) in Ukraine is designed to improve the quality of the service function of customs control bodies. It has been concluded that optimizing efforts to increase the security of the international supply chain of goods requires a holistic approach with continuous improvement of trade facilitation measures. Therefore, customs services should strive to conclude cooperation agreements with other State agencies.

Key words: service function, public service activity, customs policy, AEO, international trade.